

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ

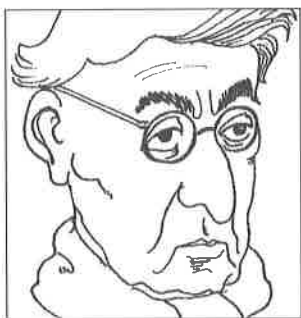
Έκδοση Λόγου και Τέχνης

Διον. Αιγινήτου 34, 115 28 Αθήνα. Τηλ.-Fax: 210 724.55.53 & 380.46.30

- Γ.Χ. ΟΝΤΕΝ: Κ.Π. Καβάφης (σελ. 7)
- Ε.Μ. ΦΟΡΣΤΕΡ: Η ποίηση του Κ.Π. Καβάφης (σελ. 21)
- ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΤΣΟΥΡΕΛΗΣ: Μια επιτυχία όχι ανεξήγητη (σελ. 35)
- ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ: Ο ήχος του Καβάφης (σελ. 42)
- ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΡΟΥΔΗΣ: Το άστρο του Καβάφης (σελ. 47)
- ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ: Ρωσική ανάγνωση του Καβάφης (σελ. 55)
- ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ: Ένας διορατικός υμνητής του Κ.Π. Καβάφης... (σελ. 62)
- ΜΙΓΚΕΛ ΚΑΣΤΙΓΙΟ ΝΤΙΝΤΙΕ: Γιατί ο Καβάφης στο Νέο Κόσμο; (σελ. 68)
- ΝΙΚΗ ΑΪΝΤΕΝΑΪΕΡ: Καβάφης και Γερμανία (σελ. 75)
- ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ: Η παρουσία του Καβάφης στο διαδίκτυο (σελ. 83)
- ΦΙΛΙΠΠΟΣ Δ. ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗΣ: Κ. Π. Καβάφης... (σελ. 88)
- ΣΟΦΙ ΚΟΑΒΟΥ: Ο Καβάφης στα γαλλικά (σελ. 96)
- ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ: Το καθαφικό φαινόμενο (σελ. 101)
- ΒΡΑΣΙΔΑΣ ΚΑΡΑΛΗΣ: Όπου κι αν ταξιδέψω, ο Καβάφης με καλωσορίζει (σελ. 107)
- ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ: Ο Καβάφης και οι Ρουμάνοι «ονειριστές» (σελ. 111)
- ΑΝΤΩΝΗΣ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: Το ανοικτό έργο και η απήχρηση... (σελ. 126)
- ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ ΓΑΡΑΝΤΟΥΔΗΣ: Η καθαφική ποίηση... (σελ. 129)
- ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΑΓΡΑΦΙΩΤΗΣ: Κυκλοφορία λέξεων και φήμης (σελ. 134)
- ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ: Η αγγλόφωνη λογοτεχνία λειτούργησε... (σελ. 138)
- ΣΕΪΜΟΥΣ ΧΙΝΙ: Με αφορμή μια μετάφραση (σελ. 149)
- ΙΒΑΝ ΓΚΑΤΖΑΝΣΚΙ: Γράμμα προς ένα φίλο, έναν αναγνώστη/έναν ποιητή (σελ. 153)
- ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΜΕΛΜΠΕΡΓΚ: Ο Καβάφης στη Σουηδία (σελ. 159)
- ΡΕΝΑΤΑ ΛΑΒΑΝΙΝΙ: Ο ποιητής της αμεσότητας (σελ. 162)
- ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΡΠΙΝΑΤΟ: Οι μεταφράσεις του Καβάφης στην Ιταλία (σελ. 166)
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ: Πώς να είσαι αποτελεσματικός... (σελ. 173)
- ΜΑΞ ΑΟΥΜΠ: Η αχαριστία (σελ. 180)
- ΜΑΡΙΟ ΒΙΡΤΣ: Ποιήματα (σελ. 183)
- ΑΛΜΠΑ ΝΤΕ ΤΣΕΣΠΕΝΤΕΣ: Ο φόβος (σελ. 190)
- ΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ: ΓΚΑΜΠΡΙΕΛΕ ΝΤ' ΑΝΟΥΝΤΣΙΟ (σελ. 199)
- ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ: Η νέα ποίηση (σελ. 210)
- ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ: Ένας κόσμος για τον Τζούλιους, του Δ. Έτσενίκε (σελ. 215)
- ΣΥΝΤΟΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΑ (σελ. 218). ΤΟ ΣΙΝΕΜΑ (σελ. 223)
- ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ (σελ. 226). ΤΑ ΦΥΛΛΑ (σελ. 246)

ΟΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΤΥΧΗ ΤΟΥ ΚΑΒΑΦΗ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

της Κατερίνα Καρπινάτο

ΣΕ ΜΙΑ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΒΡΑΔΙΑ στο Rai Uno, στα μέσα του Οκτώβρη του 2005, ο Adriano Celentano —τραγουδιστής, παρουνισιαστής, σόουμαν— στο πρώτο επεισόδιο της νέας εκπομπής του, «Rock-politik», δημιουργεί ένα πολιτικό ζήτημα, σε μια χώρα που έχει πλέον κουραστεί να χασομεράει αποβλακωμένη μπρος σε μια κατάσταση πραγμάτων που όλο και χει-

ροτερεύει. Σε αυτήν την Ιταλία, σε προεκλογική ατμόσφαιρα, κατά τη διάρκεια της ηγεμονίας μιας κακοαναθρεμμένης και αμόρφωτης Δεξιάς, το παιδί της οδού Γκλουκ, το παιδί του Azzurro, το παιδί που εξήντα ολόκληρα χρόνια έζησε με ακεραιότητα, το παιδί που σίγουρα δεν ανήκει στην Αριστερά (μάλλον το αντίθετο), δηλώνει την παρουσία του, ζητώντας από την τηλεόραση να δημιουργηθεί μια δημόσια υπηρεσία ελεύθερης πληροφόρησης, και για να πετύχει τον σκοπό του ζητάει βοήθεια και από τον Καβάφη. Ο αλεξανδρινός ποιητής, με τη βραχνή και ξενική φωνή του Ζεράρ Ντεπαρντιέ, θυμίζει στους Ιταλούς ότι «περιμένουμε τους βαρβάρους». Το γεγονός φαίνεται ιδιαίτερος ενδιαφέρον για μας τους νεοελληνιστές, για δύο τουλάχιστον λόγους: 1. η ποίηση του Καβάφη απαγγέλλεται στην τηλεόραση κατά τη διάρκεια μιας εκπομπής ευρείας ακροαματικό-

τητας (ρεκόρ τηλεθέασης) 2. η ποίηση του Καβάφη δεν ανήκει αποκλειστικά στον μικρόκοσμο των μελετητών των νέων ελληνικών και των φανατικών της νεοελληνικής γλώσσας.

Αυτή τη διάδοση της ποίησης του Καβάφη, η οποία έγινε γνωστή στην Ιταλία ουσιαστικά χάρη στις μεταφράσεις του Filippo Maria Pontani (εκδόσεις Mondadori), της Μαργαρίτας Δαλμάτη και του Nelo Risi (εκδόσεις Einaudi) και τέλος του Nicola Crocetti, αξίζει να την προσέξουμε: το φαινόμενο είναι παγκόσμιο, και δεν έχει ιδιαίτερη σχέση με την κοινότητα των Ελλήνων του εξωτερικού, ούτε με τους νεοελληνιστές, ούτε με τους θεράποντες της ποίησης, ούτε με τους ομοφυλοφιλικούς κύκλους. Το φαινόμενο Καβάφης ξεπερνάει κάθε όριο, και η βιβλιογραφία για τον ποιητή αυξάνεται ιλιγγιωδώς (ο τόμος που επιμελήθηκε ο Δ. Δασκαλόπουλος, πριν από λίγα χρόνια, είναι ήδη «παλιός»). Το φαινόμενο της διάδοσης της ποίησης του Καβάφη σε λογοτεχνικά δημιουργήματα άλλων χωρών, μακρινών γεωγραφικά και πολιτισμικά από την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου του τέλους του 19ου αιώνα και των πρώτων δεκαετιών του 20ού, αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης μιας ομάδας μελετητών, την οποία συντόνισε ο Νάσος Βαγενάς και στην οποία οφείλεται το *Συνομιλώντας με τον Καβάφη* (μονογραφία πολύτιμη που συγκεντρώνει πολυάριθμες ποιητικές εμπειρίες «με τον τρόπο του Καβάφη», εργασία που πιστοποιεί με τρόπο συγκεκριμένο τη μετά θάνατον εξαιρετική ζωντάνια και γονιμότητα του αλεξανδρινού ποιητή).

Παραδόξως, ένας επιφανής ιταλός μελετητής των νέων ελληνικών δήλωσε προφορικά, μια μέρα, ότι θα έπρεπε να απαγορευτεί δια νόμου να γράφουν ακόμα για τον Καβάφη. Δεδομένου όμως ότι αυτό δεν απαγορεύτηκε ακόμα, επιτρέψτε μου να προσφέρω κι εγώ μια μικρή συμβολή για το *Δέντρο*. Παρουσιάζω σε αυτές τις σελίδες έναν κατάλογο μεταφράσεων και κρίσεων για τα καθαφικά κείμενα στα ιταλικά.

Πριν από λίγα χρόνια ο Enrico Lorenzetti¹ μας έδωσε την πληροφορία ότι στην τοσκανική εφημερίδα *Versiglia*, στις 15 και 19 Μαΐου 1915, ο Γιώργος Βρισμιτζάκης δημοσίευσε στα ιταλικά

1. E. Lorenzetti, *Alle origini di Ungaretti: la scoperta di Kavafis*, «Italianistica», XXVII, 3, 1998, σ. 441-451.

δύο ποιήματα του Καβάφη, τα «Ένας Γέρος» και «Οι ψυχές των γερόντων». Ο Βρισμιτζάκης θα πρέπει να αξιοποίησε τη βοήθεια των φίλων του Enrico Pea και Giuseppe Ungaretti. Η πληροφορία, που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό της Πίζας *Italianistica*, και που δεν έχει, από όσο γνωρίζω, προσεχτεί από τους μελετητές του Καβάφη, αποδεικνύεται για τους ιταλούς νεοελληνιστές ιδιαίτερως πολύτιμη, όχι μόνο γιατί αποκαλύπτουν τη συμβολή των δύο συγγραφέων στη μετάφραση των καθαφικών κειμένων, αλλά και γιατί οι ιταλικές μεταφράσεις του Βρισμιτζάκη αποτελούν την πρώτη μαρτυρία της τύχης του Καβάφη σε ξένη γλώσσα. Ή, ίσως, θα έπρεπε να πω ότι αποτελούν μια από τις πρώτες (αν ίσως όχι την πρώτη) ένδειξη της διάδοσης των ποιημάτων του, ανεξαρτήτως από την συνέργεια του ίδιου του ποιητή. Διότι είναι γνωστό ότι η πρώτη μετάφραση ποιητικού κειμένου του Καβάφη («Γείχη») που έκανε ο αδελφός του Τζον, δημοσιεύτηκε στις αρχές του 1897: αυτή η μετάφραση, που είχε την έγκριση του συγγραφέα, αν και από μια άποψη σηματοδοτεί την έναρξη της τύχης του Καβάφη έξω από τα γλωσσικά όρια της ελληνικής γλώσσας, από την άλλη περιορίζεται στο πεδίο των πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων του ίδιου του ποιητή, με στόχο μιαν επιλεκτική προβολή των ποιημάτων του. Με τους στίχους στα ιταλικά που μετέφρασε ο Βρισμιτζάκης (επεξεργασμένους, ίσως, από τους Pea και Ungaretti), η ποίηση του Καβάφη παίρνει για πρώτη φορά το δρόμο της, πέρα από τη γλώσσα και τη βούληση του δημιουργού της.

Στην πολύγλωσση και πολυεθνική Αλεξάνδρεια των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα οι Ιταλοί και η ιταλική γλώσσα είχαν έναν ρόλο όχι δευτερεύουσας σημασίας: δεν εκπλήσσει, λοιπόν, το γεγονός ότι το 1919 —λίγα χρόνια μετά τις πρώτες μεταφράσεις— εμφανίζονται οι ιταλικές αποδόσεις του A. Catraro, των ποιημάτων «Απιστία», «Επιθυμίες», «Η Πόλις», «Κεριά», «Φωνές»² και ότι δέκα χρόνια αργότερα, ο ίδιος δημοσίευσε, πάντοτε σε αλεξανδρινή εφημερίδα, τη μετάφραση του «Απολείπειν ο θεός Αντώνιον», ποίημα που συμπεριέλαβε και ο Filippo Tommaso Marinetti στην ενθύμηση του Καβάφη. Η συνάντηση μεταξύ των δύο διανοουμένων, της οποίας μας διασώζεται η ανάμνηση χάρη σε ένα αρ-

2. A. Catraro, *Γράμματα*, Alessandria d' Egitto, 1919, σ. 61-63.

θρο που δημοσιεύτηκε στην ιταλόγλωσση εφημερίδα *Messaggero Egiziano*, την 21η Δεκεμβρίου 1929, περιγράφεται στο βιβλίο του Marinetti *Η γοητεία της Αιγύπτου*:³

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1932, σε μια εφημερίδα του Μπέργκαμο, τοπικής εμβέλειας, ο νεαρός Γιώργος Σαραντάρης δημοσιεύει «Τρία ποιήματα του Κώστα Καβάφη»:⁴ αυτές οι μεταφράσεις δεν είχαν απήχηση στην ιταλική πνευματική ζωή της εποχής. Δεν έχω την πρόθεση να εξετάσω αναλυτικά όλες τις μεταφράσεις ποιητικών κειμένων του Καβάφη που δημοσιεύτηκαν στα ιταλικά τον 20ό αιώνα: άλλωστε, σχετικά με την τύχη του Αλεξανδρινού στην Ιταλία υπάρχει μια σημαντική συμβολή, αν και πλέον κάπως παλιά (αναφέρομαι στον ανεύρετο σήμερα κατάλογο της έκθεσης για τον Καβάφη, που είχε οργανώσει το Υπουργείο Πολιτισμού της Ελλάδας, το Δημαρχείο Ρώμης και η Πρεσβεία της Ελλάδας στην Ιταλία, εκδόσεις dell' Elefante Ρώμη, 1984). Πρόσφατα οργανώθηκε από το ΕΚΕΜΕΛ μια ημερίδα στην Αθήνα, στην οποία συμμετείχαν και η Ρ.Μ. Minucci και ο Ν. Crocetti. Από έναν κατάλογο που συνέταξα, ο οποίος συμπεριλαμβάνει 70 τίτλους διαφόρων βιβλίων και μεταφράσεων που δημοσιεύτηκαν σε διάφορα περιοδικά, συνάγονται κάποια γενικά συμπεράσματα:

1. Τα πρώτα βήματα της ποίησης του Καβάφη στην Ιταλία ήταν πολύ πρώιμα (1915).
2. Πολλές μεταφράσεις βρίσκονται διάσπαρτες σε περιοδικά και εφημερίδες πλέον ανεύρετες ή δημοσιεύτηκαν από εκδότες που δεν έχουν τη δυνατότητα να επιβληθούν στην ιταλική αγορά.
3. Κάποιες σημαντικές μεταφράσεις ήταν γνωστές μόνο στον κύκλο των ειδικών της νεοελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας και δεν είχαν δυστυχώς την τύχη να επιβληθούν στην εκδοτική αγορά.
4. Οι πιο διαδεδομένες μεταφράσεις είναι εκείνες του Pontani και των Δαλμάτη-Risi, που δημοσιεύτηκαν από τους Mondadori

3. F.T. Marinetti, *Il fascino d' Egitto*, Mondadori, Milano 1933, σ. 129-138, (επανεκδιδόμενο στο *Teoria e invenzione futuristica*, Mondadori, Milano 1968, σ. 987-989).

4. G. Sarandaris, «Tre liriche del Kostas Kavafis», *Cronache di Bergamo* 1932, I, αρ. 11-12, σ. 6 («Ζωγραφισμένα», «Εν πόλει της Οσροηνής», «Στου καφενείου την είσοδο»).

και Einaudi, αντιστοίχως, (μεγάλους εκδοτικούς οίκους που κατορθώνουν να έχουν μια συστηματική παρουσία στα ιταλικά βιβλιοπωλεία): ακολουθούν οι μεταφράσεις του Crocetti.

5. Τα τελευταία χρόνια σημαντικοί εκδοτικοί οίκοι, όπως ο Adelphi, αλλά και μικρότεροι (όπως ο Acquanina και ο Passigli), εκδίδουν τις δικές τους μεταφράσεις ποιημάτων του Καβάφη: το φαινόμενο φαίνεται πως θα αυξηθεί, λόγω της υπέρβασης των 70 χρόνων από το θάνατο του ποιητή, περίοδο κατά την οποία είναι σε ισχύ τα συγγραφικά δικαιώματα.

6. Το φαινόμενο Καβάφης υπερβαίνει τον ακαδημαϊκό χώρο και αυτούς που έχουν πάθος με την ποίηση, όμως ουσιαστικά οφείλεται στις μεταφράσεις του Pontani και των Δαλμάτη-Risi: ενίοτε οι μεταφράσεις του Pontani ηχούν στον σημερινό αναγνώστη υπερβολικά στιλπνές και εξεζητημένες, ενώ εκείνες των Δαλμάτη-Risi (που δεν έχουν μεταφράσει όλο το corpus) είναι πιο εύληπτες.

7. Κάποιοι ιταλοί μεταφραστές του Καβάφη θεώρησαν απαραίτητο να διατηρήσουν έναν ανοιχτό διάλογο με το ποιητικό κείμενό του, θεωρώντας θεμιτό να εισαγάγουν σε αυτό ξένα στοιχεία, για να προσαρμόσουν τον αλεξανδρινό ποιητή στη δική τους προσωπικότητα: είναι, για παράδειγμα, η περίπτωση των μεταφράσεων της Lorenza Franco (που δημοσιεύτηκαν το 1998) και των πρόσφατων αποδόσεων του Guido Ceronetti (Adelphi 2004).⁵ Για να αξιολογήσουμε το μέγεθος της αυθαίρετης οικειοποίησης των καβαφικών κειμένων από την Franco αρκεί να ανατρέξουμε σε ένα και μόνο παράδειγμα: η κατακλείδα της «Ιθάκης» αναπτύσσεται σε δύο παραπάνω στροφές, όπου παρεισφρεί και η σύζυγος: «και όμως αυτή ήταν η Ιθάκη, και μια σύζυγος, / πάντοτε στα σχέδιά σου / ήταν εκείνα που σου χάρισαν τις περιπέτειές σου...»

Αυτές οι δύο τελευταίες απόπειρες ποιητικής μετάφρασης, που συντελέστηκαν έξω από τον ακαδημαϊκό χώρο και το στενό κύκλο των νεοελληνιστών, είναι ιδιαίτερες σημαντικές για να προσεγγίσουμε ένα φαινόμενο που πηγάζει από την ποίηση του Καβά-

5. Μεταφράσεις που επικρίθηκαν και από την Γ. Μακρή στο περιοδικό *Semi-cerchio*, XXXII-XXXIII, 2005.

φη: οι λιτοί και ουσιαστικοί στίχοι του αλεξανδρινού ποιητή έχουν μια τέτοια καταλυτική δύναμη που ξεπερνούν τα όρια του ίδιου του ποιητικού κειμένου. Ο αναγνώστης, και ιδιαίτερος ο μεταφραστής που είναι ένας αναγνώστης κατεξοχήν, αισθάνεται την ανάγκη να διεισδύσει στις βαθύτερες και τις πιο σκοτεινές πτυχές των στίχων και να γίνει ένας δημιουργικός ερμηνευτής.

Η ιστορία των ιταλικών μεταφράσεων του Καβάφη τον 20ό αιώνα (μεταξύ των οποίων και η ποιητική εκδοχή του «Περιμένοντας τους βαρβάρους» του Eugenio Montale, ο οποίος μεταξύ άλλων έγραψε το «Διαβάζοντας τον Καβάφη», ένα ποίημα «με τον τρόπο του» Αλεξανδρινού)⁶ αξίζει μιαν ιδιαίτερη θεώρηση, από τη στιγμή που καθιστά δυνατό ένα πεδίο αναφοράς για να καταλάβουμε πόσο έγινε γνωστός και πόσο αγαπήθηκε ο αλεξανδρινός ποιητής στην Ιταλία.

Θα ήθελα να σημειώσω ακόμα κάποια ίχνη της τύχης του Καβάφη στην Ιταλία:

1. Ο γνωστός συγγραφέας και λατινιστής Luca Canali στο *Ανέκδοτα απόκρυφα σύγχρονων ποιητών*, Crocetti, Μιλάνο 1986, σ. 72-74 δημοσιεύει τρία ποιήματά του γραμμένα «με τον τρόπο του Καβάφη», τα «Η διπλή πρόκληση», «Ωδή του εξόριστου» και «Επίπληξη».

2. Ο μελετητής της γερμανικής λογοτεχνίας Sergio Corrado δημοσίευσε μια επιστημονική ανακοίνωση, η οποία προβάλλει τον θεματικό παραλληλισμό μεταξύ του von Platen και του Καβάφη, ποιητών απόμακρων χρονικά και τοπικά, αλλά συγγενών ως προς τον τρόπο έκφρασης παρόμοιων, εσωτερικών και εξωτερικών καταστάσεων. («Platen, Καβάφης: μελαγχολία και επανάληψη» στο *Γερμανικός 19ος αιώνας. Από τον Γκέτε στον Νίτσε*, επιμέλεια G. Catalano και E. Fianda, La Citta del Sole, 1998, σ. 187-217).

3. Ο Reno Rapino δημοσίευσε το 2003 την ποιητική συλλογή του, αποδίδοντας ήδη από τον τίτλο φόρο τιμής στον Καβάφη: *Η προφητεία του Καβάφη*, Mobydick, Φαέντσα 2003 (αυτό το διβλιράκι μάς ενδιαφέρει όχι τόσο για την ποιητική αξία του, όσο για

6. Για αυτούς τους στίχους του Montale, που γράφτηκαν στις 17 Φεβρουαρίου 1975 και δημοσιεύτηκαν στη συλλογή *Quaderno di quattro anni*, έχουν ενδιαφέρον τα όσα γράφει ο C. Luciani, *Montale e la Grecia moderna*, Monselice 2002, σ. 287-289.

τον διάλογο που αναπτύσσει ο ιταλός ποιητής με τον Αλεξανδρινό, αλλά και με άλλους έλληνες ποιητές του 20ού αιώνα, όπως ο Σεφέρης, ο Σαχτούρης, ο Βύρων Λεοντάρης).

Ο ΚΑΒΑΦΗΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ ΕΙΝΑΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ γνωστός χάρη στις μεταφράσεις του Filippo Maria Pontani, που ο εκδοτικός οίκος Mondadori εξακολουθεί να τυπώνει με επιτυχία. Μου συμβαίνει καμιά φορά κάποιος αναγνώστης του Καβάφη, που έχει διαβάσει τον ποιητή στη μετάφραση του Pontani (παρά το κύρος του μεταφραστή και τη φιλολογική και γλωσσική γνώση του ως μεγάλου νεοελληνιστή) να με ρωτάει αν ο Καβάφης στα ελληνικά ακούγεται έτσι, αν το κείμενο της μετάφρασής του είναι πιστό. Πάντα σχεδόν μου έρχεται να πω: «Είσαι τυχερή που μπορείς να διαβάζεις τον Καβάφη στο πρωτότυπο». Συχνά μου φαίνεται ότι οι ιταλοί αναγνώστες της ποίησης του Καβάφη απολαμβάνουν περισσότερο την ιταλική απόδοση των Δαλμάτη-Risi, οι οποίοι ακολούθησαν τη διαδικασία που εφάρμοσαν η Marguerite Yourcenar και ο Κ.Θ. Δημαράς, όταν μετέφραζαν από κοινού τους στίχους του Αλεξανδρινού.

Άλλες μεταφράσεις είναι οι του Bruno Lavagnini, που εκδόθηκαν μετά θάνατον από τις εκδόσεις Novecento του Παλέρμο (σήμερα δυσεύρετες) του Nicola Crocetti και, τέλος, του Guido Ceronetti.

Χωρίς πλέον την έννοια των συγγραφικών δικαιωμάτων, ο Καβάφης θα γνωρίσει σίγουρα μια νέα εποχή μεταφράσεων και αποδόσεων.

Απόδοση για το «Δ»: Σ.Κ.

Η Κατερίνα Καρπινάτο έχει γεννηθεί στην Κατάνια της Σικελίας. Είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια της Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Βενετίας.

